Inskrift:

· þura · karþi · kubl · þaųsi · aftiʀ · kiʀmut · uar · sin · harþa · kuþon þagn · bruþur · friłifs
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60

Þora gærði kumbl þøsi æftiʀ Geʀmund, ver sinn, harða goðan þegn, broður Fri[ð]lefs.

»Tora gjorde detta minnesmärke efter Germund, sin make, en mycket god tägn, Fridlevs broder.»

Till läsningen: Övre delen av 16 **u** är bortfallen vid stenens sprängning. 24 **k** är ej stungen. Högra bst till 26 **ʀ** är till följd av vittring grundare än den andra. 33 **s** är lätt skadad genom vittring, säker. 34 **i** har blott mellandelen av staven bevarad. Av 36 **h** finnas endast svaga spår, men runan förefaller dock säker. 38 **r** har förlorat överdelen i kantskadan. 44 **o** är upptill skadad genom brottet. 48 **g** är tydligt stungen. Mellan hst och nedre bst i 56 **f** är stenytan bortvittrad, varigenom övre bst gått förlorad.

Hadorphs läsning är densamma som ovanstående, men **k** står för 56 **f**. — De båda träsnitten hos Peringskiöld och *Bautil* visa mycket avvikande läsningar, sinsemellan olika. B 950: 19 **i**, 34 **u**, 56 **k**. B 993: 1 **þ** och 8 **þ** samt 19 **e** stungna, 24 **r**, 33–35 **knʀn**, 49 **i**, 56–57 **il**, 62 **kk**. Detta sistnämnda träsnitt har hos Peringskiöld påskriften »falskt afritad». — Säve: r. 16 osäker, snarast **n**, 19 **i**, före 24 **k** en **i**-runa, 33–34 **ku**, r. 36 osäker, 46 **n**, 48 **k**, 56 **k**, 58 **l**. — Montelius' läsning är korrekt, likaså Torins och v. Friesens.

Uttrycket *gærva kumbl* ersätter *resa sten* i elva säkra fall av västgötska inskrifter (Vg 67, 103, 115, 118, 119, 125, 168, 169, 171, 176, 194) och ett par tveksamma (Vg 101, 106). I danska inskrifter är det ofta förekommande. I ett säkert fall förekommer uttrycket *resa kumbl* (Vg 100, eventuellt även Vg 101). Inskott av *b* i *kumbl* förekommer i sex av exemplen på ordet i västgötska inskrifter, alla utan särskilt tecken för den föregående nasalen. Om betydelsen av ordet *kumbl* se N.-G. Stahre, *Stångskäret, Kåksna och Kummelberget* (1952), s. 180 f., och där citerad litteratur.

Verr för det vanliga *bondi* finns även på Vg 59. Ordet förekommer i ett fåtal runinskrifter, bl.a. Sö 137, 367, Ög 77, U 226, 867, samt några danska, företrädesvis poetiskt avfattade inskrifter.

Om namnet *Geʀmundr* se U 29. *Friðlefr* är icke belagt i svensk litteratur men förekommer flerstädes i danska källor alltifrån den äldsta sagohistorien och in i nyare tid, dock »i Middelalderen overvejende sønderjysk» (Knudsen o. Kristensen). Från västnordiskt område finnas också några tidiga exempel på namnet, bl.a. landnamsmannen *Friðleifr i Hollti* »gauzkr at fǫður ætt».

116. Hyringa sn, kyrkan. Nu på ödekyrkogården.

Pl. 86.

Litteratur: T 39. P. A. Säve, Berättelse 1863, s. 129 (ATA, tr. i ATS 3, 1873, s. 136); R. Hjorth, Beskrifning öfver Wiste härad (1902), s. 44; O. Sjögren, Sverige 4 (1933), s. 310; Handlingar 1935 i ATA.

Äldre avbildningar: Säve, bläckteckning (i a.a.); O. Erlandsson, träsnitt (i T 39).

Runstenen, som är fragmentarisk, ligger nu i södra kyrkogårdsmuren på Hyringa ödekyrkogård med toppändan 10 m. Ö om södra ingångsporten, c:a 0,25 m. över marken. Hyringa kyrkogård ligger mitt i Hyringa by. Tidigare låg stenen enligt Säve »i södra utväggen af kyrkan». I samband med kyrkans rivning 1870 flyttades den till sin nuvarande plats.

På kyrkogården finns en sten med inskriften: »Här stod Hyringa kyrka till 1870». Hyringa, Längnum och Malma ha sedan dess en gemensam kyrka, Fridhem. Enligt meddelande i orten fördes en del sten vid kyrkbygget från Hyringa gamla kyrka till Fridhem, varför runstenens förlorade del kan tänkas vara inmurad i denna kyrka.

I J. P. Carlmarks *Antiqviteter* 1 (Stifts- och Landsbibl., Skara) finns avskrift av en anteckning, daterad $^{26}/_{4}$ 1672, av dåvarande pastorn i Främmestad Elaus Benedicti: »Uti Hyringa Kyrkogårdsmur finnes en

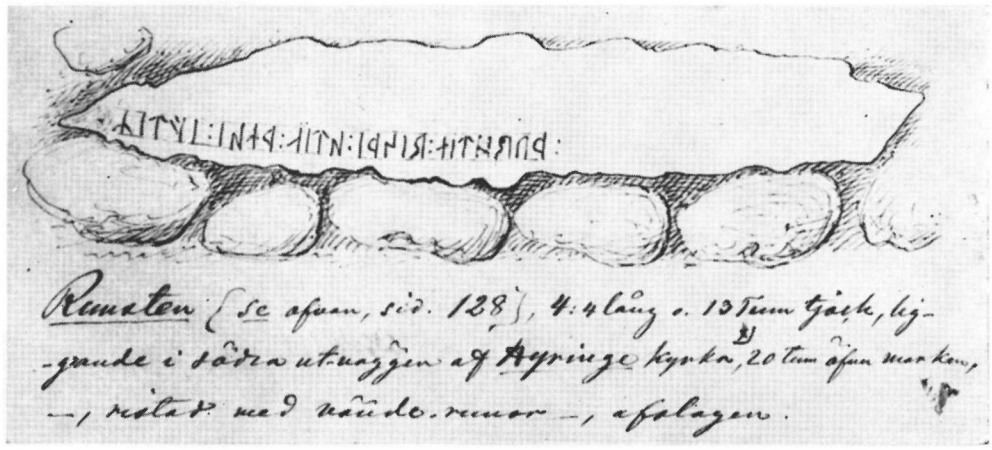

Fig. 185. Vg 116. Hyringa sn, kyrkan. Efter teckning av Säve.

runsten 2 alnar lång öfver jord». Såväl måttsuppgifterna som stenens placering svarar icke särdeles väl mot förhållandena beträffande Vg 116. Men tanken ligger nära, att 1600-talsuppgiften avser toppen eller ett eventuellt sidostycke till den fragmentariska stenen.

Grå granit med smärre partier av kvarts. Längd 2,52 m., bredd 0,30 m. Stenen är avslagen upptill och sannolikt kluven på längden. Inskriften är ristad med vändrunor. Den omges icke av någon ramlinje.

Inskrift:

: þurstin : risþi : stin : þosi : iftiʀ : - . . .
5 10 15 20 25

Þorstenn resti sten þannsi æftiʀ ...

»Torsten reste denna sten efter ...»

Till läsningen: Ovanför punkterna i sk före 1 **þ** finnas ytterligare två punkter, den ena snett ovanför t.h. om den andra. Dessa ha, ehuru möjligen huggna, icke tillhört ristningen. Bistavarna i 2 **u** och 3 **r** ha förlorat korta stycken nedtill genom bortfall. **s**-formerna variera. På 13 **s** är första vertikalstaven huggen ända ned. Vid mitten av staven till 15 **i** finns en bred, men ej djup nedsänkning, säkerligen ingen avsedd punkt. 21 **i** är ej stungen. Nedersta delen av 25 **ʀ** är förstörd, men översta delen av v. bst kan spåras. Den översta punkten i sk efter 25 **ʀ** är svag. Efter detta sk synes nedersta delen av en hst. — Säve läser r. 18 tveksamt som **i**, Torin däremot som **n**.

Hyringa sn, Kohagen.

Dåvarande pastorn i Främmestad Elaus Benedicti antecknar $^{26}/_{4}$ 1672 (avskrift i J. P. Carlmarks *Antiqviteter* 1, Stifts- och Landsbibl., Skara): »Uti torpet Koohagen står en runsten inmurad i dess spis eller ugn». Kohagen ligger c:a 4 km ÖSÖ om Hyringa ödekyrkogård och c:a 1 km. S om Ekedal. Den nuvarande torpstugan är tämligen nyuppförd, av grunden till den gamla finns intet bevarat, och stenen i spisen har icke kunnat återfinnas.

117. Levene sn, kyrkan. Nu på kyrkogården.

Pl. 88, 89.

Litteratur: Handlingar 1927, 1928, 1930 i ATA; Skaraborgsbygden 4 (1931), s. 573, 581 f.; Dagens Nyheter $^{19}/_{4}$ 1934.

Runstenen påträffades 1927 i Levene kyrkas år 1626 uppförda västgavel. Sönderslagen i två delar satt den inmurad i vapenhusets inre vägg, en del på var sida om ingången till kyrkan. Den lagades och restes år 1928 på kyrkogården Ö om kyrkan.